

ЖИЛБЕР ДЪО ЛАНОА

/1421—1423/

Жилбер дьо Ланоа произхожда от знатно семейство в Пикардия, провинция, която по това време била под върховенството на бургундското княжество. Благородник и рицар, сановник в двора на бургундските принцове и близък съветник и съратник на принц Филип Добри (1419—1437), кален в многобройни битки, отличен дипломат, извършил с успех не една политическа мисия, той посещава на три пъти Леванта. Първия път — през 1403—1404 г., а вторият — през 1421—1422 г. с дипломатическа мисия, възложена от бургундския принц и от самия английски крал, с когото Бургундия е в съюзнически отношения по време на Стогодишната война.

Една от задачите на Дьо Ланоа в тази мисия е да събере сведения с оглед на това да се преценят възможностите за прогонване на османците и за борба с египетските мамелюци, които безпокоят християнските рицари от о. Родос и пиратствуват в Средиземно море. Това корсарство и присъствието на османците смущават търговските интереси и връзки в Леванта на богатите фландърски и нидерландски градове, които се включват в бургундското княжество.

След завръщането си от това пътуване в Близкия Изток Дьо Ланоа заварва нова политическа обстановка във Франция. Положението на англичаните там не е твърде благоприятно. Английският крал е вече умрял.

Дьо Ланоа предава доклада за пътуването си в Сирия и Египет на английския двор и на бургундския принц. Обстоятелствата обаче не позволяват и на двамата владетели в този момент да мислят за кръстоносен поход в Леванта. В 1429 г. бургундският принц изпраща Жилбер дьо Ланоа с дипломатическа мисия в Германия и Австрия с оглед организиране коалиция срещу хуситите. След това Дьо Ланоа представлява Бургундия на Базелския събор, играе роля в политическия живот на неспокойното и финансово изтощено бургундско княжество като най-доверен дипломат, воин и държавен мъж на Филип Добри.

Опитен познавач на Леванта, той подготвя флотската експедиция на Валеран дьо Ваврен, която трябва да действува заедно с папския и венецианския флот едновременно с обединената християнска армия начело с полско-унгарския крал Владислав III Ягело и Ян Хуниади (1444 г.). Жилбер дьо Ланоа се явява с дипломатическа мисия при арагонския крал в Неапол, посещава Месина, Крит, Родос, Кипър, Яфа и отново през

Родос и Корфу се връща от Италия в Австрия, Германия и след това в отечеството си. Тази мисия несъмнено допринася за успехите на експедицията: бургундските флотски сили начело с Жофроа дьо Тоази отблъсват египетските мамелюци от Родос, а Ваврен нанася тежки поражения на турците по българското и румънското дунавско крайбрежие.¹

Пътните впечатления на Жилбер дьо Ланоа от Леванта, респ. и от някои балкански страни, са отразени в неговите „Пътешествия и посланичества.“²

Предприел пътуването към Леванта през 1421—1423 г., Жилбер дьо Ланоа има намерение да поиска препоръка от полския крал пред турския султан Мехмед I (1413—1421), с когото той е в съюз срещу унгарския крал Сигизмунд. С тази препоръка той щял да иска разрешение от султана да мине през България към Цариград, където разчитал да види византийския император, и оттам да продължи за Сирия и Палестина. В Полша той научава за смъртта на Мехмед I и династическите междуособици, които осуетяват плана за минаване през България.

Прекосил Молдавия, където се среща с владетеля Александър Добри (1400—1432) в резиденцията му в Козя, минава през Четатеа Алба³, където намира генуезки, влашки и арменски жители (с. 58—59). Оттам през татарски земи и Кафа по море се озовава в Пера и Цариград (с. 59—64). Той посещава двамата императори Мануил и сина му Йоан VII, като им предава заедно с даровете от английския и френския крал желанието им да установят с Византия договорни отношения и да се постигне уния между западната и източната църква. При императорите Дьо Ланоа заварва папски пратенци, дошли също да преговарят за унията. Императорите го посрещат приветливо, показват му старини и църковни реликви в града (с. 65—66). По това време императорът освобождава от затвора турския принц Мустафа, за да го противопостави на султан Мурад II, при условие, че Мустафа ще остане в Румелия и ще върне на Византия Галиполската крепост и тамошния флот.

Мустафа не спазва условията и минава в Азия. Пламва междуособна борба между него и Мурад (с. 66—67). Дьо Ланоа заминава със свитата си за о. Родос, където оставя багажа и част от придружителите си, за да продължи към Сирия незабелязано с оглед на специалната му мисия.

По пътя спира в Кандия, на о. Крит, владение на венецианците, където прекарва седем седмици, приет с почести от тамошния управител. Оттам заминава за Александрия. Във връзка с посещението си в Египет и Сирия отбелязва през

1422 г. (с. 118—119): „Споменатият султан на Вавилон¹ има постоянно около 10 000 роби на разположение; държи ги като свои бойци, които воюват за него, щом стане нужда... За отбелязване е, че посочените роби са от чужди народности — от Татария, Турция, България, Унгария, Склавония, Влахия, Русия и Гърция — както от християнски, така и от други страни. Султански роби се считат само ако са купени с негови (на султана) пари или са му дадени или изпратени като дар от чужди земи.“

Увод, подбор, превод и коментар: Б. Цветкова

¹ За живота и дейността му срв. уводните бележки на Ch. Potvin; *Oeuvres de Ghillebert de Lannoy, voyageur, diplomate et moraliste*. Louvain, 1878. Cl. D. Rouillard, *op. cit.*, p. 40; C. Marinesco. *Philippe le Bon, duc de Bourgogne et la croisade (première partie 1419—1453)*. Actes du VIe Congrès International d'Etudes byzantines. Byzantion, XXIV (1954). Bruxelles, 1955, p. 152—153; N. Iorga. *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XVe siècle*. III, Paris, 1902, p. 176—179; Б. Цветкова, *Паметна битка на народите*, Варна, 1969, с. 183—184.

² A. Survey of Egypt and Syria, undertaken in the jour 1422. By Sir Gilbert de Lannoy etc. ed. John Webb in: *Archeologia: or Miscellaneous Tracts relating to antiquity*. Published by the Society of Antiquaries of London. Vol. XXI. London, 1827, 583 p; *Voyages et Ambassades de Messire Guillebert de Lannoy, Chevalier de la Toison d'or, Seigneur de Santes, Willerval, Tronchiennes, Beaumont et Wahéguies 1399—1450*. Société des bibliophiles de Mons, 1840; Guillebert de Lannoy et ses voyages en 1413, 1414 et 1421 commentés en français et en polonais par Joachim Lelewel. Bruxelles (1844). Тук е използвано изданието на Ch. Potvin. *Oeuvres de Guillebert de Lannoy*. Срв. извадки от пътеписите му във: *Călători străini despre țările române*. Ed. M. Holban. I, (București), 1968, p. 64—68.

³ Акерман, дн. Биелгород Днестровский, Украинска ССР.

⁴ Дьо Ланоа има пред вид господаря на Сирия и Египет, без да сочи поименно кой, тъй като само по време на пребиваването му там се сменили последователно пет такива „султани“ (срв. Ch. Potvin, *op. cit.*, p. 117—118)